

zanimivo zgodbo o slovenskem kmečkem študentu, ki mu rojenice pri rojstvu pojo:

Tvoje življenje
bodi lepó,
tvoje življenje
bodi težkó,
kakor nikomur
ni še biló.

Zato pa Ivančka — poznejšega Joannesa — že od rojstva spremljajo čudni dogodki. Gre v kloštrsko šolo, zaljubi se v lepo Jelvico iz Devina. Odide v Padovo, se v počitnicah vrne nazaj v Devin, kjer seveda oče brani, da bi se Jelvica poročila z ubogim študentom, in ji vsiljuje bogatega Ghibellina. Grajskemu patru pomaga v knjižnici, se zopet napoti v Padovo, a medtem izbruhne vojna med Benetkami in Habsburžani, njihovo ladjo ujamejo, nje pa vržejo v znane benečanske ječe, kjer dolgo trpe, dokler se ne rešijo s pomočjo večnega popotnika Ahasverja, ki večkrat križa Joannesovo življenjsko pot. Joannes pa se v stiski proda na trgu vragu-kockarju, zopet gre v Padovo, zopet domov, kjer ga pa ne sprejmejo, ker ni postal duhovnik. Jelvica ga je čakala; ker pa jo je oče le pretrdo silil, da naj se poroči z Ghibellinom, se utopi. Joannes pa nastopi spokorno pot na Skalnico prosit Marijo, da bi rešila njegovo dušo. In res ga reši materina molitev, ker »molitev materina je močnejša kot peklo«.

K temu še devet poglavij *Kronike Trente*, ki poje o raznih trentarskih dogodkih, zlasti o trentarskih fužinah, o Joannesovem skritem in svetem življenju in o njegovi srečni materi.

V vsi to zgodbo je Lovrenčič vnesel vse polno opisov takratnega življenja, prešernega študentovskega veseljačenja, njihovega klatenja po deželi in gostovanja po gradovih. Svojsko barvo pa daje vsemu temu še mitologija, ki je je poln kobariški kot in ki jo je znal Lovrenčič spretno porabiti in povedati v prijetni obliki narodne pesmi. Vse delo, ki bo gotovo našlo pri gimnazijski mladini mnogo hvaležnih bralcev, je postavljeno v vsebini in obliki na narodno pesem, ter zato motijo koga razne pesniške licence, ki se tičejo muzike jezika, čistosti rim — ki pa so večkrat namenoma samo aliteracije in asonance — in pravilnost naglasa, v katerem je ohranjen kolorit gornje soške doline. Sicer pa to ne velja samo za Lovrenčiča, na tej bolezni boleljajo vsi naši pesniki z italijanske strani našega naroda.

Tone Čokan.

Emanuel Kolman: V svetlobah in sencah. Pesmi. 1939. Založila knjigo-veznica Ivan Avguštin, Jesenice na Gor. Str. 71.

Emanuel Kolman, mlad, ambiciozen fant, katerega ime smo v zadnjih letih pogosto srečavali v naših revijah in časnikih, se je spomladi »V svetlobah in sencah« predstavil našemu literarnemu občinstvu. Morda je bil ta njegov nastop res nekoliko prezgoden in bi avtor sam svojo zbirko, če bi jo pustil še nekaj časa v rokopisu, najbrž temeljito prečistil. To vsaj lahko sklepamo po njegovih zadnjih pesmih v revijah, v katerih je napravil močan korak naprej.

Tako pa v pričujoči zbirki človek ne najde vsega tistega, kar bi morda pričakoval. Če je prava in dobra pesem res tista, ki človeka zgrabi, da se ob

nji nehote ustavi in začudi, ker se mu nenadno odkrije nekaj, doslej njemu še nepoznanega, tega pri Kolmanu večkrat ne moremo trditi. Ob vsaki njegovi pesmi se človek ne more ogreti kot bi se rad, zdi se, da mladi pesnik kljub uglajenemu ritmu, lepobesedju in sličnemu ni povedal toliko, kot bi bralec želel. Vse gre nekako pri vrhu, le prereditkokrat seže Kolman v globino, pa še pri takih poskusih se mu včasih lepa misel razblini v obrabljenih metaforah, ki jim moramo pač priznati, da imajo svojo originalno vrednost le v določenih dobah.

Kolman je lirik in zelo rad udari na žalostno, pesimistično struno, ki je značilna skoraj za vsakega pesniškega začetnika. Sam pravi, da mu »mladost joka«, da je »življenje v težke misli vpregel« in »kamor stopi, trnjeva je pot«. Sam je »mrk kot bolnik«, »mrak mu je vratar«, »v sebi čuti žalost večne lepote« in, ko mu najslajši san utone, čaka novega dne »tožen in solzan«. A včasih le prijetno iznenadi, ko zapoje:

Kres bom, ti boš mrak,
jaz bom plamenel,
lep bom in gorak.

Kolman je spreten verbalist, vendar je ravno ta njegova odlika največkrat kriva, da mu sredi bujnih metafor osnovna misel pesmi postane prešibka. S svojim leporečjem pa se človeku ne približa, temveč povzroči ravno obratno: bralec prične iskati jedro in ko tega, kar je iskal, ne dobi, razočaran obrne list. Zato pa je Kolman najboljši tam, kjer je bralcu in njegovemu občutju najbližji. Ta ozek stik najdemo zlasti v obeh ciklih, ki ju je posvetil svoji materi, in v ciklu »Skozi svetlobe in sence«, kjer ima nasutih nekaj lepih, intimnih in res prepričevalnih utrinkov.

Poleg ljubezenskih in materinskih so Kolmanu zelo ljubi religiozni motivi, v katerih ga odkrijemo kot prefinjenega pesnika drobnih verskih občutij. Sam pravi v pesmi »Moj Bog«:

Rodil sem se, da Tebi hvalo pojem?
Odkrij mi svojo svetlo preprostost,
da z njo odet Ti bom najbližji gost,
zvestó Ti vdan v kraljestvu sinjem Tvojem.

Zdi se, da Kolman ne najde prave sreče tu na naši zemlji, med svetlobami in sencami, temveč jo poskuša najti šele v onostranstvu. Ko se sprašuje, če ni v njem samem »krik po onostranosti«, kamor odhaja »poln slasti, sončne teže in miru«, se sam dokončno oprósti vsega pesimizma in »V novi sreči« sproščen zapoje:

Teme ni v meni, luč je, večno sije
in moje je telo prozorna senca,
ki v Tvojem siju čista v večnost pada.

Res, tudi v teh odkritih izpovedih vidimo vrednost Kolmanovih pesmi.

Kolman ima lep, tekoč in prijeten jezik, toda razvajeno uho moti mimo nekaterih nepravih rim (tavanjem — večnostnem, ran — sijanj, ljubijo — ob-

krožajo, deklica — radostna i. pod.), njegovo včasih le prepogosto rimanje krepko poudarjenih zlogov s stransko poudarjenimi (n. pr. vzdih — brezovih, prah — zornicah, sveta — deklica in slično). Te nepravilnosti, s katerimi je ponekod Kolman precej založen, pa bi lahko ob majhnem trudu, v korist pesmi samih, izpadle.

V splošnem kaže ta knjiga, da ima njen avtor talent in je — kot je že omenjeno — v svojih zadnjih, po tej zbirki objavljenih pesmih pokazal, da gre njegova pot navzgor. Le več samopresoje, svojskosti in globine bi mu želeli!

Jože Dular.

Fr. Škerl: Ljubljana v prvem desetletju ustavne dobe 1860—1868. Ljubljana 1938. VII + 159 str.

Doktorska disertacija, ki jo je posvetil pisec z lepo gesto svoji materi, vsebuje precej plastično sliko ljubljanske občinske politike v onem važnem razdobju, ko je jemal Bachov absolutizem slovo in se je utrjeval ustavni način vladanja. Piščeva naloga ni bila lahka. Manjkalo je sistematskih del, ki bi izčrpno obravnavala dobo od marčne revolucije do propada Bachovega absolutizma s posebnim pogledom na politično in gospodarsko življenje Ljubljane. Pregledati in predelati je moral obilo gradiva, o katerem je dal pisec račun v posebnem poglavju. V kolikor morem na podlagi posameznih primerov presoditi, je uporabil pisec gradivo skrbno in vestno.

Docela pravilno je razdelil svoj prikaz na dva glavna dela. V prvem je opisal obči politični razvoj Ljubljane in upošteval pri tem v zadostni meri tudi splošni okvir političnega dogajanja dobe. V drugem se je omejil na opis komunalnega gospodarstva. To je bilo za omenjeno dobo dopustno in primerno, ker je potekala komunalna gospodarska politika do volivne borbe leta 1868. v nasprotju z občepolitičnim razvojem skoraj brez političnih ali narodnostnih sporov.

V Ljubljani sta se vrstila v opisanem razdobju dva župana: Mihael Ambrož (1861—1864) in dr. E. H. Costa (1864—1868). Ko je bila premagana otopelost absolutistične dobe, so se pojavili vsi oni činitelji, ki so vplivali na nadaljnji razvoj mestne naselbine: ustavnost, meščanski liberalizem in narodnost. Ambrož je bil prepričan, da more biti načelo ustavnosti tako močno, da obvlada vse druge sile ter poveže vse meščane v »bratovski edinosti« za mirno in organsko rast. Toda nemška, s tem seveda protislovenska in centralistična smer liberalizma je prihajala bolj in bolj do izraza. Škodljivo je bilo, da ni rasla vzporedno z njo še slovenska narodna zavest. Pisec je odkril pri slovenskih političnih krogih polno nedoslednosti in kvarnega kompromisarstva. »Sami med seboj so govorili in poslovali nemško, resnično slovenski so bili le v stiku s kmečkim ljudstvom, ki drugega jezika ni znalo.« Kako požrtvovalno je delal župan Ambrož za blaginjo mesta, kaže dejstvo, da je moral po njegovi nenadni smrti varuh otrok prositi za podporo iz javnih sredstev.

Pod županovanjem dr. Coste so trajale slabe razmere slovenskega političnega življenja še dalje. Brez doslednosti, brez načel in brez načrtov so ravnali tudi občinski svetovalci tjavdán. Razobesili so sicer prvič slovensko narodno zastavo na magistratu, v Belcredijevi dobi celo v nekem zanosu leta 1866. postavili federalistični politični program, toda nemščina je ostala